

> Retouradres Postbus 320, 1110 AH Diemen

Stichting Klachten en Geschillen Zorgverzekeringen (SKGZ)

Postbus 291
3700 AG ZEIST

Zorginstituut Nederland
Zorg

Willem Dudokhof 1
1112 ZA Diemen
Postbus 320
1110 AH Diemen
www.zorginstituutnederland.nl
info@zinl.nl

T +31 (0)20 797 85 55

Datum 31 oktober 2024
Betreft Definitief advies als bedoeld in artikel 114 van de
Zorgverzekeringswet
Geschil over vergoeding van plastische chirurgie als bedoeld in artikel
B.4.5 van de zorgverzekering CZ Zorgkeuzepolis (restitutie)
Verzekerde (verzoekster) en
zorgverzekeraar CZ Zorgverzekeringen (verweerder)

Zaaknummer
2024030986

Onze referentie
2024039375

Uw referentie
202302819

Uw brief van
21 oktober 2024

Geachte

Zorginstituut Nederland (het Zorginstituut) heeft het verslag van de hoorzitting en de aanvullende stukken ontvangen.

Uit het verslag en de aanvullende stukken komen geen feiten of omstandigheden naar voren die het Zorginstituut aanleiding geven het voorlopig advies te herzien. U kunt het voorlopig advies als definitief beschouwen.

Ter zitting heeft verzoekster gevraagd welke criteria ten grondslag liggen aan de conclusie dat bij haar sprake is van een vrouwelijk tot zeer vrouwelijk gelaat. U vraagt het Zorginstituut daar op in te gaan. Daarnaast vraagt u het Zorginstituut in te gaan op de ervaringen die verzoekster heeft gedeeld tijdens de hoorzitting.

Het Zorginstituut betreurt dat verzoekster een aantal vervelende ervaringen heeft gehad in verband met haar transitie. Deze ervaringen kunnen echter niet meewegen bij de beoordeling of sprake is van een passabiliteitsprobleem. Een passabiliteitsprobleem wordt vastgesteld door een medisch adviseur aan de hand van foto's en/of video's en een aanvraag van de behandelend arts. Persoonlijke ervaringen spelen hierbij geen rol. Het beoordelingskader is reeds toegelicht in het voorlopig advies d.d. 29 augustus 2024.

In het voorlopig advies constateerde het Zorginstituut dat het gelaat van verzoekster een vrouwelijke tot zeer vrouwelijke indruk maakt. Bij deze beoordeling zijn twee medisch adviseurs betrokken die de beschikbare foto's in het dossier hebben beoordeeld. Dit leverde geen schrikreactie op. Hoewel het voorhoofd van verzoekster relatief hoog is, valt dit binnen de normale variatie en oogt het gezicht van verzoekster als geheel vrouwelijk tot zeer vrouwelijk.

Verzoekster merkt tot slot op tijdens de hoorzitting dat zij in het verleden een advies van het Zorginstituut heeft ontvangen. In dit advies zou het Zorginstituut de aangevraagde behandeling zoals in onderliggend geschil hebben aanbevolen, terwijl destijds een rinoplastiek was aangevraagd. Het is voor het Zorginstituut onduidelijk naar welk advies verzoekster verwijst.

Hooachtend,

Manager Medisch-specialistische Zorg

Zorginstituut Nederland
Zorg

Datum
31 oktober 2024

Onze referentie
2024039375

Advies Zorginstituut Nederland in een geschil over de uitvoering van de zorgverzekering

De Stichting Klachten en Geschillen Zorgverzekeringen (SKGZ) heeft op 13 augustus 2024 aan Zorginstituut Nederland (het Zorginstituut) advies gevraagd als bedoeld in artikel 114, derde lid, van de Zorgverzekeringswet (Zvw). Verzoekster en verweerder hebben een geschil over de vergoeding van aangezichtschirurgie.

Bij de adviesaanvraag heeft de SKGZ een kopie van het dossier gestuurd. Het Zorginstituut brengt een voorlopig advies uit, dat nog aangepast kan worden als uit het verslag van de hoorzitting en/of aanvullende stukken nieuwe feiten of omstandigheden naar voren komen.

In artikel B.4.5 van de tussen partijen overeengekomen zorgverzekering is de aanspraak op plastische chirurgie omschreven. Dit komt overeen met de Zvw.

Vooraf merkt het Zorginstituut nog op dat zijn adviestaak beperkt is tot de vraag of verzoekster aanspraak heeft op een verstrekking of een vergoeding op grond van de basisverzekering. Dit betekent dat het Zorginstituut twee vragen beantwoordt. Namelijk, of de zorg in geschil onderdeel is van het basispakket en vervolgens of verzoekster op deze zorg is aangewezen. Dit laatste is een medische beoordeling. Er is een BIG-geregistreeerde medisch adviseur betrokken bij de beoordeling van het geschil. Het Zorginstituut baseert het advies op de beschikbare informatie in het toegezonden dossier.

Het advies van het Zorginstituut kan geen betrekking hebben op een beslissing van verweerder op basis van de aanvullende verzekering of coulance.

Situatie van verzoekster

Verzoekster is in transitie van man naar vrouw. Namens verzoekster is op 13 juni 2023 een aanvraag ingediend voor de vergoeding van aangezichtschirurgie. De behandelend chirurg heeft in het aanvraagformulier een osteotomie aangevraagd, maar de aanvraag betreft een cranioplastiek (voorhoofdsplastiek) met haarlijncorrectie in combinatie met een wenkbrauwlift. Volgens de behandelend chirurg zijn geen specifieke codes voor een cranioplastiek met haarlijncorrectie en wenkbrauwlift beschikbaar in het machtigingssysteem. Verzoekster en verweerder zijn het erover eens dat de aanvraag geen osteotomie betreft.

In haar dagelijks leven ervaart verzoekster problemen van haar passabiliteit. Verzoekster stoot zich met name aan haar voorhoofd, vanwege de grootte van het voorhoofd en de haarlijn. De behandelend chirurg geeft aan dat de volgende mannelijke kenmerken opvallen: *"Er is sprake van een mannelijke "frontal bossing" met uitgesproken supra-orbitale rim en laagstand van de wenkbrauwen. Tevens heeft zij M-vormige haarlij[n] wat duidelijk mannelijke oogt."* De behandelend chirurg kan volgens verzoekster het passabiliteitsprobleem verminderen door verkleining van het frontale beelderige deel van het aangezicht.

Verweerder wijst het verzoek af. Volgens verweerder blijkt uit de foto's en het spreekuurbezoek dat geen sprake is van een nog altijd aanwezig mannelijk gelaat. Verweerder merkt hierbij op dat het vrouwelijk voorkomen zeer divers is. Een gezicht met zogenaamde mannelijke kenmerken kan vaak nog steeds vrouwelijk zijn als geheel. Er is dan ook geen sprake van een passabiliteitsprobleem volgens verweerder.

Juridisch kader

Bij plastische chirurgie en overige behandelingen van het uiterlijk gaat het voornamelijk om de aanwezigheid van een verminking of aantoonbare lichamelijke functiestoornissen, zoals omschreven is in artikel 2.4, eerste lid, onder b van het Besluit zorgverzekeringen (Bzv).

Standpunt

In 2010 heeft het CVZ (nu Zorginstituut Nederland) onderstaand standpunt ingenomen over aangezichtschirurgie bij man-vrouw transgenders:¹

Aangezichtschirurgie bij man-vrouw transgenders behoort tot de te verzekeren prestaties Zvw, indien bij de man-vrouw transgender sprake is van een passabiliteitsprobleem. Dit betekent dat een transgender persoon niet als het ervaren gender wordt herkend, waardoor mensen in het voorbijgaan een schrikreactie vertonen of bevreemd of niet respectvol reageren.

Als sprake is van een passabiliteitsprobleem, dan is er in principe een verzekeringsindicatie voor aangezichtschirurgie van de uiterlijke kenmerken die het meest aan het passabiliteitsprobleem bijdragen en die tot passabiliteitsverbetering zal leiden.

Voor de beoordeling is relevant dat het genderteam van het VUmc indertijd een scorelijst heeft opgesteld – een zogenoemde ‘uiterlijke kenmerkenlijst’ – waarmee semi kwantitatief vastgesteld kan worden of een persoon vooral een mannelijke of vooral een vrouwelijke uitstraling heeft. Met deze scorelijst kan ook het gelaat worden beoordeeld. Het betreft hier een (niet gevalideerde) scorelijst die voornamelijk alleen in research projecten is gebruikt, maar wel als hulpmiddel kan dienen om na te gaan of mogelijk sprake is van een passabiliteitsprobleem. Het genderteam heeft aangegeven dat het met het oog op de betrouwbaarheid wenselijk is dat de lijst ingevuld wordt door ten minste drie personen die ieder vanuit een andere (professionele) invalshoek een oordeel geven over het uiterlijk. Te denken valt aan een arts, een psycholoog en een voor de patiënt onbekende derde.

Het CVZ adviseerde in zijn standpunt van 2010 zorgverzekeraars – voor het beoordelen van een aanvraag – de volgende benadering aan te houden:

1. Alle beoordelaars hebben bij ten minste één en hetzelfde item (van de nummers 1 tot en met 4 van de ‘uiterlijke kenmerkenlijst’) aangegeven ‘vrij mannelijk’ of ‘heel mannelijk’, én
2. een genderteam² is van oordeel dat aangezichtschirurgie geïndiceerd is, en
3. de geconsulteerde chirurg/arts is van opvatting dat aangezichtschirurgie geïndiceerd is én tot passabiliteitsverbetering zal leiden.

Zoals in het CVZ advies van 2010 staat worden kenmerkende verschillen tussen het mannelijke en vrouwelijke uiterlijk wat betreft het voorhoofd vooral bepaald door de verschillen in de benige structuren in de supra-orbitale regio (het voorhoofd). Toegepaste ingrepen van het aangezicht zijn:

¹ CVZ, standpunt ‘Zorg aan transseksuelen behoort grotendeels tot het terrein van de Zvw en deels tot het terrein van de AWBZ’, 22 maart 2010. Te raadplegen via: <https://www.zorginstituutnederland.nl/publicaties/standpunten/2010/03/22/zorg-aan-transgender-personen-behoort-grotendeels-tot-het-terrein-van-de-zvw-en-deels-tot-het-terrein-van-de-wlz-en-de-wmo>

² Genderteams zijn gespecialiseerd op het gebied van geprotocolleerde behandeling van transgender personen, zijn multidisciplinair samengesteld en werken – in ieder geval in Nederland – in één centrum samen. Veel Nederlandse transgender personen zijn bij een van de twee Nederlandse genderteams onder behandeling. Het CVZ heeft zich eerder (d.d. 25 maart 2008) op het standpunt gesteld dat de zorg – wil deze voor vergoeding in aanmerking komen – niet per se door een in één centrum samenwerkend genderteam hoeft te worden verricht. Essentieel is wel dat er gedurende het gehele behandeltraject sprake is van een duidelijke regie door een ter zake deskundige.

- Bovenste 1/3 deel:
 - reductie supra-orbitale prominentie;
 - haarlijnwijziging en voorhoofds-/wenkbrauwlift, bedoeld om het voorhoofd een vrouwelijker aanzien te geven en de wenkbrauwen een vrouwelijker positie.
- Middendeel:
 - zygoma-osteotomie;
 - blepharoplastiek;
 - cantopexie;
 - rhinoplastiek;
 - paranasale augmentatie, bedoeld om het middendeel van het gelaat een wat rondere en zachtere contour te geven.
- Onderste 1/3 deel:
 - Kin- en kaakhoekreductie (waaronder transpositie van vetweefsel, indien nodig);
 - Osteotomie boven/onderkaak.

Uiterlijke Kenmerkenlijst

In het standpunt van 2010 heeft het Zorginstituut (toen nog CVZ) aangegeven dat Zorgverzekeraars bij het beoordelen van een aanvraag gebruik kunnen maken van de uiterlijke kenmerkenlijst. Inmiddels wordt deze lijst niet meer gebruikt om aanvragen te beoordelen omdat de lijst in de praktijk niet goed toepasbaar blijkt (niet valide). Het beoordelingskader is daarom aangepast.

VAV werkwijzer

In de VAV Werkwijzer beoordeling behandelingen van plastisch-chirurgische aard³ is de beoordeling van verzekeringsindicatie voor aangezichtschirurgie bij man-vrouw transgenders als volgt uitgewerkt. Als eerste dient vastgesteld te worden door een daarvoor bevoegde zorgverlener dat er sprake is van genderincongruentie en dat er een noodzaak is tot gendertransitie. Vervolgens dient te worden vastgesteld welke zorg noodzakelijk is voor deze transitie.

In de praktijk betekent dit voor aangezichtschirurgie dat op de volgende wijze moet worden vastgesteld of er sprake is van een passabiliteitsprobleem, namelijk aan de hand van:

- Foto's en/of video's (van goede kwaliteit). Daarin dient de verzekerde zich te presenteren in de geslachtrol die de verzekerde wil vervullen. Op deze manier wordt het gehele voorkomen van de verzekerde meegenomen bij de beoordeling van het passabiliteitsprobleem.
- Een aanvraag van de behandelend arts. Daarin moet duidelijk worden omschreven waarom er sprake is van een passabiliteitsprobleem bij de verzekerde (1), welk uiterlijk kenmerk het meeste aan dit passabiliteitsprobleem bijdraagt (2), en op welke manier de voorgenomen ingreep of ingrepen van invloed zijn op het passabiliteitsprobleem (3).

Beoordeling

De informatie in het dossier is medisch en juridisch beoordeeld.

Aangezichtschirurgie kan voor vergoeding in aanmerking komen ten laste van de basisverzekering als sprake is van een passabiliteitsprobleem.

³ VAV Werkwijzer beoordeling behandelingen van plastisch-chirurgische aard (2021), versie 21.0. Geraadpleegd via: <https://vavolksgezondheid.nl/werkwijzers-vagzvav>

Uit de brief van 18 juli 2024 van de behandelend chirurg blijkt dat de volgende behandeling wordt voorgesteld: *"een voorhoofdsplastiek via bicoronale, pretrichiale benadering met haarlijncorrectie i.c.m. wenkbrauwlift"*. De verwachting van de behandelend chirurg is dat de operatie bij zal dragen aan de passabiliteit van verzoekster, waarbij haar genderidentiteit beter zal passen bij haar gezicht. Dit draagt volgens de behandelend chirurg waarschijnlijk bij aan reductie van dysforie ten aanzien van het aangezicht. Ook zal dit leiden tot een beter psychosociaal en economisch functioneren als vrouw. De behandelend chirurg benadrukt dat het voorhoofd van verzoekster het meest bijdraagt aan het ervaren passabiliteitsprobleem.

Het dossier bevat zeven foto's van het gelaat van verzoekster. De foto's zijn van goede kwaliteit. Over deze foto's merkt het Zorginstituut het volgende op. Verzoekster presenteert zich in de vrouwelijke geslachtsrol. De foto's zijn vanuit verschillende richtingen genomen: laterofrontaal rechts, frontaal van onder, lateraal links, laterofrontaal links, lateraal rechts, frontaal van boven en frontaal. De foto's laten zien dat verzoekster een vrouwelijke tot zeer vrouwelijke indruk maakt, ondanks haar relatief hoge voorhoofd. De foto's bieden dan ook onvoldoende ondersteuning voor de aanwezigheid van een passabiliteitsprobleem.

Verzoekster voert aan dat aan de hand van een Conebeam CT-scan sprake is van een verminking van het aangezicht. Het Zorginstituut merkt op dat beelden van inwendige structuren niet worden gebruikt bij de beoordeling van een passabiliteitsprobleem. De beoordeling vindt plaats aan de hand van foto's van het gelaat.

Conclusie

Op basis van de beschikbare informatie in het dossier is niet aangetoond dat bij verzoekster sprake is van een passabiliteitsprobleem. Verzoekster kan daarom geen aanspraak maken op vergoeding van aangezichtschirurgie ten laste van de basisverzekering.

Het advies

Het Zorginstituut adviseert op basis van de beschikbare informatie in het dossier het volgende:

Verzoekster heeft geen (verzekerings)indicatie voor aangezichtschirurgie.